

Xilolític

per RAMON FOLCH

A Jorge Wagensberg, *in memoriam*

El terme *xilolític* és completament nou. Ho sé del cert perquè me l'acabo d'inventar. Vol dir "de fusta i de pedra" (del grec *ξύλον* [xýlon], "fusta", i *λίθος* [litos], "pedra"). És com, al meu entendre, s'hauria hagut de dir el *neolític*, que significa "de pedra nova", per contraposició a *paleolític*, que vol dir "de pedra vella". En efecte, el paleolític s'hauria hagut de dir *lític*, *tout court*, i el neolític, a la llum del que ara sabem, hauria hagut d'anomenar-se *xilolític*.

El canvi climàtic està provocant una dràstica desaparició de les glaceres, és prou sabut. La fosa dels gels permanents deixa al descobert elements orgànics que hi van quedar atrapats mil·lennis enrere i que ara afloren intactes. Són una mena de fòssils per congelació. És el cas de l'home d'Ötzi, un humà masculí momificat trobat al Tirol del Sud. El glaç ha permès la conservació, no solament del cadàver, sinó de la seva roba de pells cosides amb fibres vegetals. Per aquesta inesperada via, recuperem actualment elements orgànics putrescibles que els arqueòlegs no havien trobat fins ara.

L'home d'Ötzi té poc més de 5.000 anys. Les troballes arqueològiques d'elements orgànics neolítics semblants als que duia l'home d'Ötzi són escasses i fragmentàries. Per això resulten tan valuoses les que s'han fet al poblat de la Draga, a les ribes de l'estany de Banyoles. L'arqueologia progressa a força de rigor interpretatiu i cops de sort. Napoleó ja ho deia dels seus generals: triomfen els bons estratèges que, a més, tenen bona sort. Fou un cop de sort trobar accidentalment l'home d'Ötzi, l'any 1991, i també la sort permeté el descobriment, un any abans, del poblat neolític de la Draga. Correspon a un assentament humà de més de 7.000 anys d'antiguitat. L'àndxia per inundació hi ha permès la perfecta conservació de molts elements orgànics: grans de cereals (sobretot de blat de gra nu, tetraploide, no com els blats hexaploides moderns), centenars de pilons de roure, estris de boix, de pi i de saüc, arcs de teix, eines de roure i fins i tot una corda d'arc feta amb fibres d'ortiga, ultra nombrosos elements d'os o de banya i fragments de ceràmica cardial (és a dir, decorada amb incisions fetes amb conques de *Cerastoderma* o *Cardium*). El poblat de la Draga posa de manifest el que ja suposàvem: la revolució neolítica, amb la invenció de l'agricultura, la sedentarització i la consolidació de les rutes comercials, comportà la generalització de la ceràmica i dels estris fets

Il·lustració: ANNA SANCHIS

«Quin sentit té anomenar 'neolític' aquest període presidit per la fusta i ja sense a penes pedra?»

amb materials orgànics, sobretot vegetals (fusta, fibres, etc.). La pedra hi és encara present, però de manera secundària. Quin sentit té anomenar *neolític* aquest període presidit per la fusta i ja sense a penes pedra...?

El terme féu fortuna a partir de la proposició de l'historiador britànic John Lubbock en el seu llibre *Prehistoric Times*, publicat a Londres l'any 1865; també hi introduí el mot *paleolític*. Eren termes carregats de sentit, car la gran majoria de restes prehistòriques trobades fins aleshores eren estris de pedra. Però avui sabem que l'edat de pedra pròpiament dita va ser el paleolític, és a dir, el període simplement *lític*. Més tard vingué l'edat dels metalls. I, entremig, l'edat de la fusta, la pedra i la ceràmica, és a dir, el *xilocerolític* o simplement *xilolític*...

Les paraules són etiquetes de conceptes. Les frases enfilen paraules per tal d'expressar universos de conceptes relacionats. Per això és tan important recórrer sempre al terme just que evoqui el concepte amb claredat i exactitud. No és el cas del terme *neolític*. Per pensar amb acuitat convé parlar amb precisió, ja que pensem parlant-nos en silenci cap endins. Però el llenguatge s'elabora a partir dels coneixements disponibles, que solen ser imperfets. Aquesta limitació entrebanca el nostre relat cognitiu. És una creu que arrosseguem. Mala sort... ☹

Ramon Folch. Doctor en Biologia, socioecòleg i president d'ERF, Barcelona.